

תוכן עניינים

4.....	מבוא	
5.....	הסברים תיאורטיים לשימוש בסמים	
6.....	גישת ההתמכרות כמחלה	
7.....	סקירת ספרות	
7.....	1.1 הקשר בין סם לפשע	
8.....	1.2 טיפול	
	1.2.1 גישות טיפוליות בהתמכרות לסמים	8
	1.2.2 גישת שנים עשר הצעדים	9
11.....	שיטות מחקר	
11.....	2.1 מדגם המחקר	
11.....	2.2 איתור המדגם	
11.....	2.3 תיאור המדגם	
12.....	2.4 כלי המחקר	
12.....	2.5 הליך המחקר	
13.....	ממצאים	
13.....	3.1 תחילת ההתמכרות	
14.....	3.2 ההתמכרות לסם	
15.....	3.3 הכרה בהתמכרות וגמילה	
16.....	3.4 התעסקות בפלילים ובית הכלא	
18.....	3.5 השפעות על תחילת הגמילה	
19.....	3.6 הגמילה עצמה	
20.....	3.7 תפיסת המכור	
24.....	דיון	
24.....	4.1 הדברים עליהם חושב האסיר	
25.....	4.2 הדברים שעוזרים לאסיר	
26.....	4.3 סיכום	
27.....	מקורות	
29.....	נספחים	
29.....	נספח א' – ראיונות המחקר	

מבוא

נושא העבודה הוא התמכרות לסמים והמרכיבים שהם חלק בלתי נפרד ממנה. המרכיבים האלה הם תאוריות שסוקרות את ההתמכרות, ההיבטים האישיותיים של המכור והכימיים של הסמים. כשמתייחסים להתמכרות לסמים צריך גם להתייחס לטיפול בהתמכרות כי התמכרות יכולה להיות הרסנית גם בשביל המכור וגם בשביל הסביבה שלו. אבל צריך לזכור שיש פתרונות שהמכור יכול להשתמש בהם בשביל להקל על ההתמכרות שלו ולהחזיר אותו לחיים רגילים.

התמכרות היא תלות פסיכולוגית ופיזית בחומר או פעילות מכל סוג שהוא. כשאדם מכור הוא מראה התנהגויות מסוימות כדי להשיג את התחושות שמתקבלות על ידי שימוש בחומר הממכר. מה שהוא עושה בא על חשבון דברים אחרים שהוא היה יכול לעשות. כל אחד מהסמים הוא עם השפעה אחרת על האדם והתלות בחומר תלויה באיזה חומר הוא משתמש. עם הזמן האדם מאבד שליטה על ההתמכרות שלו והחיים שלו מושפעים מזה, הוא מפסיק להתנהג בצורה רגילה ויש פגיעה בתפקוד שלו. כל פעם שהוא לוקח את הסם וההשפעה היא חיובית, זה מחזק אצלו את הרצון לקחת את הסם והוא חוזר על הפעולה הזאת שוב ושוב כדי להרגיש את מה שהרגיש לפני (American Psychiatric Association, 2013).

הפרופיל של האדם המכור יכול להיות מושפע מהרבה דברים, כשהאישיות שלו וגורמים סביבתיים תורמים להתמכרות שלו. האישיות של המכור הרבה פעמים לא יציבה והוא מראה סימנים של חוסר מסוגלות להתמודד עם מה שקורה לו ביום יום. המכור יראה סימנים של חוסר יציבות רגשית, חרדה ודיכאון בגלל שאנשים שסובלים מהנטייה הזאת יראו יותר התמכרות לסמים. בגלל הסמים האדם יכול לברוח ממה שלא טוב בחיים שלו ולהתנתק מהמציאות שמעיקה עליו וממה שכואב לו. דבר נוסף הוא שהאדם המכור מגיע הרבה פעמים ממשפחות לא טובות ונטייה לעבריינות. עם הזמן העבריינות מחמירה בגלל שהמכור מחפש כל דרך כדי להשיג כסף כדי לקנות את הסם גם אם היא לא מוסרית. חייבים לאבחן את המכור ועדיף כמה שיותר מהר כדי שהוא יוכל לקבל טיפול. אבחון של כל סם נעשה בצורה שונה אבל יש דברים שחוזרים על עצמם. בפרופיל המכור אפשר לראות פגיעה גופנית כלשהי (סימני הזרקה) ושינויים בהתנהגות ובפעילות החברתית (התבודדות והתפרצויות זעם) (טיאנו, 2010).

כדי לאבחן את מי שמכור צריך לוודא שהוא פיתוח סבילות לסם ועם הזמן הוא צריך יותר ממנו, הוא מרגיש כאבים פיזיים בגלל ההתמכרות והוא מתנהג מוזר. מי שמכור לא מצליח לשלוט בצורך בחומר והוא תמיד לוקח יותר ממה שהוא מתכנן. הוא משקיע זמן ומחשבה בסם ומודע למצבו אבל לא יכול לשנות אותו. הרבה פעמים יש פגיעה בחיים של המכור מבחינה כלכלית, חברתית ומשפחתית (ברנשטיין וזוולנסקי, 2011).

סם הוא חומר שמשפיע על האדם שהוא לוקח אותו בצורה רגשית, גופנית ומחשבתית. סם פסיכו-אקטיבי משפיע על המצב הנפשי של האדם והוא מביא אצלו להנאה ולשינוי במצב רוח. סם כזה יכול להיות חלק מתרופה או לא. כשהסם הוא תרופה ולוקחים אותו בגלל משהו רפואי אז זה נעשה תחת פיקוח מקצועי אבל אם לא לוקחים אותו למטרה רפואית אלא בשביל ההנאה אז זה נחשב לשימוש לרעה בחומר. השימוש בסמים אסור במדינות רבות בגלל שהשימוש לרעה פוגע באדם ובסביבה שלו (אלטוס ולונטל, 2012).

הסמים מתחלקים לפי ההשפעה שלהם על האדם כשהוא לוקח אותם ובצורה שהם פועלים על האדם (שם). הקבוצה הראשונה של הסמים הם סמים אופיאטיים, ביניהם אופיום והרואין, שמשפיעים על האדם בצורה מרגיעה ונותנים לו תחושה פיזית נעימה. אם האדם לוקח את הסם הזה הרבה זמן, הוא בסכנה לשינויים

התנהגותיים, להיות תלוי בסם ולהתדרדר לפשיעה בגלל המחיר הגבוה של הסם. אנשים שסובלים מכאבים כרוניים נמצאים בסיכון לפתח תלות בסמים האלה בגלל ההשפעה המרגיעה שלהם (Bart, 2012).

הקבוצה השנייה של הסמים הם סמים אמפטמינים ומתא-אמפטמינים, ביניהם ספיד ואקסטזי, וההשפעה שלהם היא עוררות יתר ותחושת אופוריה. הסמים האלה הם סמים מחומרים סינתטיים מעוררים ויכולות להיות להן תופעות לוואי כמו הזעה, חוסר תאבון, עלייה בלחץ הדם והפרעות בקצב לב. יש להם גם השפעה על התפיסה של האדם שלוקח אותם שגורמת לו לתחושה של ריחוף ושחירור. השימוש בחומרים האלה גורם לתלות של המכור בהם ולשימוש כרוני שמשפיע על המוח. בטווח הארוך זה גורם לפגיעה בזיכרון, להתקפים פסיכיאטריים ולהתקפים של חרדה (Jayaram-Lindström, Hammarberg, Beck & Franck, 2008).

הקבוצה השלישי של הסמים הם סמים הלוצינוגנים, כמו LSD וקטמין, וההשפעה שלהם היא במצב רוח של הבן אדם ובתפיסה שלו. כמשתמשים בהם הרבה יש תופעות פסיכוזא, מחשבות שווא והזיות. התופעות לוואי של הסמים האלה הם ערנות יתר, עלייה בקצב הלב, עלייה בלחץ הדם והרחבת אישונים. אבל הסמים האלה לא ממכרים פיזית והצורך בהם נמוך כי השימוש בהם הוא אפיזודי ולא על בסיס יומי. הסכנה העיקרית בשימוש בסמים האלה היא שהאדם מתנהג בצורה חריגה ומסוכנת. לפעמים הוא יכול להרגיש שהוא מאבד את השפיות וזה גורם לו להתקף חרדה (Hendricks, Clark, Johnson, Fontaine & Cropsey, 2014).

מטרת העבודה היא לבדוק את שאלת המחקר 'כיצד חווה המכור את עולמו לאחר הגמילה, והתמודדותו עם מצבו הנוכחי?', כפי שתיבדק במחקר שבחתי לעשות איכותני.

הסברים תיאורטיים לשימוש בסמים

הגישה הקוגניטיבית-התנהגותית שהתפתחה על ידי חוקרים התנהגותיים מסבירה את ההתמכרות לסמים על ידי שלושה ממדים, רגש, מחשבה והתעוררות פיזיולוגית. ביניהם מתקיימים יחסי גומלין והם משפיעים על פירוש הסיטואציות ועל ההתנהגות של האדם. לפי תאוריה זו, תהליך ההתמכרות מתחיל מהגיל הרך, חוויות ילדות שליליות ישפיעו על דפוסי חשיבה והתנהגות של הפרט בגיל הבגרות. חוויות כמו התעללות של בן משפחה או דחייה חברתית, גורמים לאדם להיות פגיע יותר ולעלות את הסיכוי כי יראה התמכרות לסמים בחייו הבוגרים. החוויות השליליות יוצרות אצל האדם מחשבות לא רצוניות שגורמות לאדם לא להתמודד עם סיטואציות בחיים הבוגרים. המחשבות האלה משפיעות על הרגש וההתנהגות, ומובילות את האדם לחפש דרך לברוח מהתחושות הקשות. סמים הם בריחה בשביל הפרט כי הם משקיטים את המחשבות (ברנשטיין וזולנסקי, 2011).

הגישה האקולוגית אומרת שהאדם הוא תוצר של אינטראקציה עם הסביבה שלו. לפי הגישה אנשים בסביבה של האדם והסביבה שהוא חי בה משפיעים על ההתפתחות שלו ועל התפתחות הרגלים שהוא מאמץ בחייו. לפי הגישה התרבותית החברים שלו והסביבה שלו משפיעים על ההתפתחות שלו. ההתנהגות שלו מושפעת מ"אחרים משמעותיים" ומתגובות שהוא רואה. היחסים של מי